

Araştırma Makalesi

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENCİLERİN ERGENLİK PROBLEMLERİNE İLİŞKİN KULLANDIKLARI ÇÖZÜM STRATEJİLERİ*

SOLUTION STRATEGIES USED BY SECONDARY SCHOOL TEACHERS RELATED TO ADOLESCENCE ROBLEMS OF STUDENTS

Aysel ARSLAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sivas, Türkiye

E-posta: arslanaysel.58@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8775-1119

Başvuru Tarihi: 02.07.2017

Yayına Kabul Tarihi: 09.11.2018

Özet

Bu çalışmada; ortaokul öğretmenlerinin ergenlik dönemindeki öğrencilerde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin kullandıkları çözüm stratejilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri nitel veri toplama teknikleri arasında yer alan durum çalışma deseni kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2016-2017 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Sivas il merkezinde bulunan 9 ortaokulda MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapmakta olan 20'si kadın, 23'ü erkek 43 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen nitel verilerin değerlendirilmesi amacıyla nitel araştırma desenine uygun olarak içerik analizi ve frekans analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerin okul ortamında öğrencilerde en sık karşılaştıkları ergenlik problemleri arasında; aykırı davranışlarda bulunma, iletişimsizlik, akran zorbalığı, derslere ilginin azalması, kabul edilme kaygısı, öğretmen otoritesini kabul etmeme ve saygısızlık yer almıştır. Öğretmenlerin öğrencilerinde karşılaştıkları problem durumlarının çözümünde; öğrencilerle görüşme, otoriter davranma, öğüt verme, öğretim mekânını düzenleme, okuldaki diğer meslektaşları, okul yönetimi ve velilerle işbirliği yapma vb. çözüm stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ergenlik dönemindeki öğrencilerle yaşadıkları sorunların onları fiziksel ve zihinsel olarak yıpratmış, kendilerini yetersiz hissederek meslekten soğumalarına neden olduğu, sürekli bir stres hali yaşamalarına yol açtığı belirlenmiştir. Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin sorunların çözümünde genel itibarıyla işbirliği yaptıkları ancak velilerin çocuklarının sorunlarına karşı çoğunlukla duyarsız oldukları ve okulla işbirliği yapmadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, ergenlik, öğrenci, öğretmen, strateji, eğitim

Abstract

In this study, it was aimed at determining the problems experienced by middle school teachers in the students in adolescence period and solution strategies towards these problems. The data of the research have been collected by using the status study pattern, which is among the qualitative data collection techniques. The study group of the research comprises 43 teachers, of which 20 are women and 23 are men, who are working in public schools affiliated to MEB in 9 middle schools in provincial center of Sivas in the spring period of 2016 – 2017 educational year. In the analysis of data, frequency analysis and content analysis techniques were used. Among the leading adolescence problems which the teachers frequently encounter in students in the school environment are engaging in contradictory behaviors, lack of communication, peer victimization, lack of interest in courses, concern of being accepted, rejecting the teacher authority, and disrespect. It was determined that, in resolving the problem situations which they experience in their students, the teachers use the solution strategies such as interview with the students, behaving authoritatively, preaching, arranging the teaching place, cooperating with other colleagues in the school, the school management and the parents etc. The teachers indicated that the problems they experience with the students in the adolescence period damage them physically and mentally, cause them feel insufficient and lead them to dislike the profession, and experience a continuous conditions of stress. It was determined that they generally cooperated in solving the problems of managers and teachers in the

schools, however that the parents were mostly insensitive towards the problems their children experience and they did not collaborate with the school.

Keywords: Education, adolescence, student, teacher, strategy,

***Bu makale 20-23 Nisan 2017 tarihinde Antalya’da düzenlenen 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.**

GİRİŞ

Bireyin tüm gelişim alanları üzerinde etkili olan ve dolayısıyla kalıcı izler bırakan ergenlik döneminin farklılık göstermekle birlikte ortalama 11-12 yaşlarında başlayıp 16-18 yaşlarına kadar devam ettiği (Çubukçu & Sivaslıgil, 2007; Parlador, 2009: 16); çocukluk ile yetişkinlik arasında kalan bir ara dönem ya da geçiş dönemi olduğu ifade edilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002: 32). Birey bu dönemde fiziksel, duygusal, sosyal olarak değişim ve gelişim yaşamakta, yaşadığı bu durumu anlamakta ve anlatmakta zorlanmaktadır (Ercan, 2001: 48; Derman, 2008: 19; Gül & Güneş, 2009: 84; Adana & Arslantaş, 2011: 57). Bireydeki bu değişimler özellikle boy uzaması, kilo artışı, iç organların gelişmesi ve bunların sonucunda da fiziksel kapasitenin artması şeklinde görülen bedensel gelişim olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bireyde bu dönemdeki gelişim ve değişim sadece fiziksel olmayıp bilişsel alanda da olmakta; bireyin bilişsel gelişimine bağlı olarak somut düşünceden soyut düşünceye doğru bir geçiş olduğu görülmektedir (Korkut, 2004; Türnüklü & Şahin, 2004: 46; Flannery, 2006: 99). Ergenlik dönemindeki bireyin psikolojik alanda yaşadığı duygusal iniş çıkışlar açıkça görülmekte, aynı süreçten geçen ergenlerin benzer tepkiler gösterdiği belirtilmektedir. Bununla beraber her insan gibi ergen de farklı yaşlarda ve farklı ortamlarda farklı tepkilerde bulunabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002: 66). Bireylerin bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dilsel gelişimine getirdiği köklü değişimler dikkate alındığında ergenliğin sadece yüzde birkaç sivilce çıkması ve gencin normalden biraz daha sinirli olması şeklinde dar bir çerçevede değerlendirilemeyeceği görülmektedir. Bireyin bu dönemde yaşadıklarının çevresi tarafından doğru bir şekilde algılanıp doğru tepkiler verilmesi onun geleceği için oldukça önemli bulunmaktadır. Çünkü birey bu dönemde bir dizi bilişsel, fiziksel ve ruhsal değişim sonucunda erişkinliğe adım atmaktadır (Abalı, 2004: 13).

Birey, yaşam içinde pek çok farklı alanda farklı şeylere ihtiyaç duymakta; bu ihtiyaçlarının giderilmesi onun kendini iyi hissetmesini sağlamaktadır. Bu ihtiyaçlar sadece maddi anlamda olmayıp sevgi, saygı, anlaşılma vb. duygusal unsurları da içermektedir. Ergenlik dönemindeki birey de bu ihtiyaçları insanın diğer dönemlerine oranla daha yoğun olarak hissetmektedir. Ergenlik dönemine ilişkin olarak yapılan araştırma sonuçlarından elde edilen veriler incelendiğinde ortaya çıkan genel sonuç bu dönemin oldukça zor geçtiği ve bireylerin yaşadığı bu zorluklar nedeniyle çeşitli problemler yaşadıklarıdır. Bireylerin ihtiyaç duydukları çevresel ve ailevi desteği göremediği durumlarda yaşadıkları problem durumlarının daha üst düzeyde görüldüğü belirtilmektedir (Gül & Güneş, 2009: 98). Ergenlik dönemindeki birey bu dönemde çevresine fiziksel olarak zarar vermese bile kendilerine ait algılarında ve psikolojik durumlarında ciddi sorunlar yaşamaktadır (Eisenberg, Neumark-Sztainer & Perry, 2003: 311). Ergenlik dönemindeki bireyin yaşadığı değişimlere karşı uyum sağlayamamasının onun psiko-sosyal sorunlar yaşamasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu durumun sonucunda da akademik başarıda düşüş, çevreye uyum sağlayamama, kaygı, depresyon, yeme bozuklukları, şiddet eğilimi gibi pek çok farklı problem durumu ortaya çıkmaktadır (Kovacs, 1997; Frydenberg & Lewis, 2004). Ergenlik dönemindeki bireyin sosyal gruplar

içerisinde çalışması, eğlenmesi, sosyal etkinlikler vb. yollarla kendilerini ifade etmesi bu dönemi daha kolay atlatabilmesi için oldukça önemli olmaktadır. Kendini iyi hissettiği bir grupta yer alması, değer gördüğünü bilmesi, düşüncelerini söyleyebilmesi onun sağlıklı gelişimini olumlu bir şekilde etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2002). Ergenlik dönemindeki bireyin süreç boyunca olumlu sosyal ortamlarda bulunması, ailesi ve çevresi tarafından anlayışla karşılanması, yaptığı hatalara karşı esnek olunması, pekiştirmelerin tutarlı yapılması ve bunların sonucunda da kendini iyi hissetmesi onun tüm hayatını etkileyecek derecede önem arz etmektedir (Ercan, 2001: 50). Çünkü bu süreçte hem kendi bedeninde ve ruhsal durumunda ortaya çıkan değişikliklerle hem de psiko-sosyal, mesleki vb. pek çok farklı alanda yaşanan hızlı değişim ve gelişmelerle başa çıkmak zorunda olan birey (Erden & Akman, 1997; Bacanlı, 2000), tüm bunların yanı sıra aynı süreçte kendi kimlik yapılanmasını da oluşturmak zorunluluğu ile karşılaşmaktadır (Erikson, 1964; Gül & Güneş, 2009: 98). Ergenlik dönemindeki birey bu süreçte farklı kimlikler oluşturabilmekte ve bu kimlikleri içselleştirmektedir. Bu dönemde oluşturduğu kimlik eğer olumsuz bir yapılanma içeriyorsa çevresinden olumsuz tepkiler alacaktır ve onun kimlik krizi yaşamasına neden olacaktır. Ergenlik dönemindeki bireyin yaşadığı kimlik krizinin olumlu bir şekilde çözümlenebilmesi için karşısına çıkan stres kaynaklarını ve stresle başa çıkma stratejilerini öğrenmesi, toplumsal uyumu sağlayabilmesi ve kendi duygu durumunu düzenleme becerisini edinmesi gerekmektedir (Lohman & Jaris, 2000). Bu dönemde ergenlik dönemindeki bireyin tüm bu gelişim görevlerini zamanında ve başarıyla yerine getirmesi kendi benlik algısına ilişkin olumlu bir tutum, güven ve saygı oluşturmasını sağlamaktadır (Ercan, 2001: 50). Ergenlik dönemindeki bireyin yaşadığı bu zorlu dönem, kendi bağımsızlığını, kimlik duygusunu ve sosyal üretkenliğini elde ettiği zaman sona ermektedir (Derman, 2008: 19).

Ergenlik döneminde birey, ev dışındaki zamanının büyük bir kısmını okul ortamında geçirdiği için onun okul ortamına yansıyan olumsuz davranışları okuldaki eğitim ve öğretim süreçlerini negatif yönde etkilemektedir (Akkök, Askar & Sucuoğlu, 1995). Okul ortamında ergen tarafından ortaya konulan ve öğrenme-öğretme süreçlerini olumsuz etkileyen her tür davranış uzmanlarca “*istenmeyen davranış*” olarak adlandırılmaktadır (Başar, 2005: 117). Öğrencilerin okul ortamında görülen istenmeyen davranışlarının yönetimi, hem dünyada hem de ülkemizde öğretmenler için temel sorunların başında yer almaktadır (Sadık, 2002: 3). Öğrencilerin okul ortamında sergiledikleri istenmeyen davranışlar; öğrenme ve öğretme sürecini, zamanın etkili kullanılmasını, öğretimin iyi bir şekilde düzenlenerek sürdürülmesini, sınıf yönetimini (Başar, 2005; Çetin, 2013: 256) ve öğretimin amaçlarına ulaşmasını olumsuz olarak etkilemektedir (Başar, 2005: 117; Çayak, 2013: 33). Öğretmenler genel olarak ergenlik dönemindeki öğrencilerin bu tür davranışlarını; ailenin çocuğa olan ilgisine, yaklaşım tarzlarına ve çevresel faktörlere bağlarken (Curwin & Mendler, 1998; Burden, 1995) aileler; okullardaki olanakların çocukları için yeterli olmaması ya da okulların çocukların kapasitelerinin üzerinde beklenti içinde olmasını neden olarak göstermektedir (Johnson, Oswald & Adey, 1993).

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin istenmeyen davranışlarının temel nedenlerinin (Cunningham & Sugawara, 1989; Karlin & Berger, 1972), türlerinin ve öğretmenlerin en çok zorlandıkları problem davranışlarının tanımlanması ve çözüm stratejilerinin ortaya konulması gerekli görülmektedir (Burden, 1995; Greenlee & Ogletree, 1993; Borg & Falzon, 1989; Shores, Gunter, Denny & Jack, 1993; Karlin & Berger, 1972). Öğretmenlerin, ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıfta istenmeyen davranışlarını önlemeye yönelik olarak kullanabileceği farklı stratejiler bulunmakta ve kullanılacak en

uygun stratejinin belirlenmesinde öğrencinin yaptığı davranış, öğrencinin ve ortamın özellikleri vb. pek çok farklı faktör etkili olmaktadır (Çayak, 2013: 34). Başar (2005) bu stratejileri temelde; karışmacı olmama, davranışçılık ve etkileşimcilik olmak üzere üç kategori altında toplamıştır. Karışmacı olmama stratejisi; öğrencinin iyi niyetli olduğundan yola çıkar ve yeterince bilgi verildiğinde öğrencinin kendi problemini çözebileceğini varsaymaktadır. Öğretmen sorunların çözümünde kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir. Davranışçılık stratejisinde; neden sonuçlarla ilgilenilmemekte, kurallar açık olarak belirtilmekte ve olumlu davranışlar için ödül, olumsuz davranışlar içinse ceza verilmektedir. Etkileşimcilik stratejisinde; öğretmen problemin çözümü için öğrencilerle işbirliği içine girerek onlara rehberlik yapmaktadır. Çayak (2013: 35-40), öğretmenlerin istenmeyen davranışlara ilişkin olarak kullandıkları stratejilerin temelde sözel olan ve sözel olmayan stratejiler olarak iki gruba ayrıldığını belirtmektedir. Sözel stratejilerin başlıcalarının soru sorma, kuralları hatırlatma, uyarma, sınıf dışında görüşme, okul yönetimi ve rehberlikle işbirliği, veli işbirliği ve ceza olduğunu; sözel olmayan stratejilerin başlıcalarının ise görmezlikten gelme, göz teması, fiziksel yakınlık, umursamama, dokunma ve sessiz kalma olduğunu ifade etmektedir. Johnson ve Johnson (1996) okul ortamında yaşanan, öğrencilerin istenilmeyen davranışlarından kaynaklanan problem durumlarının çözümü için öğretmenin etkin olarak kullanabileceği temel çözüm stratejilerinin; öğrencilere kendi davranışlarını biçimlendirme, problemleri olan davranışlarını değiştirme, akranlarıyla yaşadıkları problemleri yapıcı ve bütüncü olarak çözümlenme, kendi davranışlarına ilişkin denetim ve sorumluluk bilincine sahip olma becerilerinin kazandırılması olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin bu becerileri kazanmaları sonucunda da okulda karşılaşılan sorunlar azalacağı için öğrenme-öğretme sürecinin daha verimli bir hale geleceğini belirtmektedir. Sarıtaş (2011), öğrencilerin okulda istenmeyen davranışlarının çözümü konusunda veli ile işbirliğine gitmenin çok önemli olduğunu belirtmektedir. Yapılan bu işbirliği sayesinde hem ev hem de okul ortamında aynı kurallarla ve davranış şekilleriyle karşılaşan öğrencilerin, problem durumlarının çözümüne ilişkin kuralları daha kolay benimsedikleri ifade edilmektedir (Yüksel, 2007). Öğretmenlerin veliler ile işbirliğine giderek açık ve samimi bir şekilde iletişim kurmalarının sadece problem durumlarının çözümüne katkı sağlamadığı aynı zamanda öğrencilerin benlik algılarını ve akademik başarılarını da olumlu etkilediği belirtilmektedir (Yiğit & Bayrakdar, 2006). Öğrencilerin okulda istenmeyen davranışlarının önlenmesi için okuldaki yöneticinin ve öğretmenlerin işbirliği içinde olmaları gerekmektedir (Totan, 2007: 199). Okuldaki yöneticinin ve öğretmenlerin öncelikle; öğrencilerin gelişimlerini desteklemeleri, çatışma çözme ve öfke kontrolü vb. becerileri öğrencilere kazandırmaları, öğrencilerin akademik alanda başarıya odaklanmalarını sağlayarak motive etmeleri, rol model olarak her türlü şiddete karşı olunan bir tutum sergilemeleri vb. tedbirler almalarının önemli olduğu ifade edilmektedir (Yavuzer, 2011: 56).

İlgili alan yazın tarandığında, araştırmaların büyük bir kısmının ortaöğretim (lise) düzeyinde olduğu ve öğrencilerin ergenlik döneminin önemli bir bölümünü yaşadıkları ortaokul düzeyinde yeterli çalışmanın bulunmadığı görülmektedir (Merrett & Wheldall, 1984; Merrett & Wheldall, 1988). Bu çalışmada; ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ergenlik dönemindeki öğrencilerde karşılaştıkları problemleri, öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışları karşısında kullandıkları çözüm stratejilerini, öğrencilerle yaşadıkları olumsuz durumların psikolojileri üzerindeki etkilerini, öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlarının çözümünde okuldaki yönetici ve diğer öğretmenlerin

yaklaşımlarını, velilerin çocuklarının sorunlarının çözümüne yönelik katkılarını belirlemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmaya ilişkin bulguların elde edilebilmesi için nitel araştırma yöntemleri arasında bulunan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Kullanılan bu yöntemle ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları ergenlik problemlerinin ve öğretmenlerinin öğrencilerin yaşadıkları bu problemlere yönelik olarak kullandıkları çözüm stratejilerinin neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir. Durum çalışması deseni; sosyal bir olguya ilişkin olarak konunun tarafı olan bireylerin bakış açılarının belirlenerek yine ilgili bireylerin bakış açısına göre değerlendirilmesini amaçlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Davey (1991), ağırlıklı olarak nitel araştırmalarda kullanılan durum desenini tek bir olay ya da durumun boylamsal olarak incelenmesi olarak tanımlamakta; gerçek ortamda neler olduğunu araştırma, yapılan araştırmada elde edilen verileri sistematik olarak toplama ve bu verilerin analiz edilerek sonuçlarını belirleme aşamalarından oluştuğunu söylemektedir. Patton (2014: 447) ise durum çalışması deseninin katmanlı veya iç içe geçmiş durumlar için kullanılabileceğini ifade etmektedir. Stake (1995), yapılan çalışmalarda durum deseni kullanılmasının yöntemsel bir tercih olmadığını, neyin nasıl inceleneceğine yönelik olarak yapılan bir tercih olduğunu belirtmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Sivas il merkezinde yer alan farklı eğitim bölgelerinde olmalarına dikkat edilerek seçilmiş dokuz ortaokulda çalışmakta olan amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 43 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların 20'si kadın, 23'ü erkek olup yaş gruplarına bakıldığında; 20-29 yaş aralığında 14, 30-39 yaş aralığında 23, 40 yaş ve üzerinde ise 6 öğretmenin bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görev sürelerine göre dağılımının ise; 1-5 yıl arası 12, 6-10 yıl arası 10, 11-15 yıl arası 14, 16-20 yıl arası 3 ve 21 ve üzerinde 4 öğretmen şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma grubuna ilişkin betimsel istatistikler

Katılımcı özellikleri		f	%
Cinsiyet	Kadın	20	46,51
	Erkek	23	53,49
Yaş	20-30	14	32,56
	31-35	10	23,25
	36-40	13	30,23
	41-45	3	6,98
	46 ve üzeri	3	6,98
Kıdem	1-5	12	27,90
	6-10	10	23,25
	11-15	14	32,57
	16-20	3	6,98
	21 ve üzeri	4	9,30

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya ilişkin bulguların elde edilebilmesi için öncelikle ilgili alan yazın dikkatle taranmış ve benzer çalışmalar incelenmiştir. Çalışma amaçları dikkate alınarak öncelikle dokuz soruluk bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ancak form üzerinde yapılan çalışmalar sonrasında yedi sorudan oluşan formun uygulanması uygun görülmüştür. Görüşme formunda yer alan sorular araştırılan konu alanına uygunluk, içerik, dil açıklığı, çalışmanın amacı ve soruların birbiriyle uyumu açılarından incelenmek üzere uzman görüşüne sunulmuş ve uzman önerileri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılarak kullanılmıştır. Aziz (2014: 85) görüşme tekniğini; bir konu hakkında derinlemesine bilgi alabilmek için konuyla ilgili belirlenen katılımcılara soruların sorulması şeklinde tanımlamıştır. Patton (2014: 344), yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı çalışmalarda öncelikle bütün soruların bütüncül olarak kurgulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu tekniğin hem nitel hem de nicel araştırmalar için uygun olduğu ifade edilmekle birlikte (Kaptan, 1973: 241; Sönmez & Alacapınar, 2011: 108) daha çok nitel araştırmalarda kullanıldığı belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 119). Bu çalışma kapsamında hazırlanan ve öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarında gözlemlediğiniz değişiklikler nelerdir? Öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışları karşısında hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?
2. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları sorunlar nelerdir? Sınıf yönetimi konusunda karşılaştığınız sorunlara ilişkin hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?
3. Ergenlik dönemindeki öğrenciler arasında akran zorbalığı ile karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bunun için hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?
4. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadıkları problem durumlarına ilişkin olarak veliler ne tür tutum ve davranışlar göstermektedir?
5. Okul idaresi ergenlik dönemindeki öğrencilerin problem durumlarına ilişkin olarak ne tür tutum ve davranışlar göstermektedir? Kullandıkları çözüm stratejileri nelerdir?
6. Ergenlik döneminde bulunan öğrenciler üzerinde olumlu/olumsuz okul ikliminin ne gibi etkileri görülmektedir?

7. Okuldaki öğrencilerin ergenlik problemleri sizin psikolojinizi etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne tür etkileri olmaktadır?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma kapsamında araştırmaya dâhil edilen öğretmenlere; ergenlik dönemindeki öğrencilerin oluşturdukları problem durumları ve bu problem durumlarının çözümünde kullandıkları çözüm stratejilerinin neler olduğunun belirlenmesine yönelik olarak hazırlanan yedi sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Katılımcılarla okullara gidilerek öncelikle yüz yüze görüşme yapılmış; yapılan çalışma ve uygulanan görüşme formu hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme formu gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler frekans ve içerik çözümlene analiz teknikleri uygulanarak analiz edilmiştir. İçerik analizi nitel araştırmalarda araştırma verileri içinde tekrar eden kelimelerin ve temaların belirlenmesinde kullanılmaktadır (Patton, 2014: 453). Öncelikle veriler, iki ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve sonra her iki kodlama bir araya getirilerek ortak kodlamalar tespit edilmiştir. Belirlenen kodlamalarda ana temalar, bazı sorularda da ana temaların alt temalarının olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan bulgular tablolaştırılarak tekrar uzman görüşüne sunulmuştur. Bununla, araştırmacının gözden kaçırdığı noktalar varsa tespit edilmesi amaçlanmıştır (Creswell, 2016: 184). Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Elde edilen bulguların analizine yaklaşık iki hafta ara verilmiş ve sonrasında tekrar kontrol edilerek tablolara son şekli verilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların kimlik bilgileri gizlilik ilkelerine uyularak verilmemiştir. Katılımcılara bir kod numarası verilmiş, cinsiyetlerini belirtmek için de harf kullanılmıştır. Örneğin “Ö1-K” bir numaralı ve kadın öğretmeni, “Ö2-E” iki numaralı ve erkek öğretmeni ifade etmektedir. Guba ve Lincoln (1985), nitel araştırmalarda aktarılabilişliğin sağlanabilmesi amacıyla katılımcı ifadelerinden örneklere yer verilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu çalışmada da katılımcı ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu başlık altında çalışmanın amaçları doğrultusunda çalışmaya dâhil edilen katılımcılardan öğrencilerin ergenlik problemleri ve bu problemlerin çözümünde kullandıkları çözüm stratejilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarında görülen değişiklikler ile öğretmenlerin öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışları karşısında kullandıkları çözüm stratejileri

Öğretmenlere “*Ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarında gözlemlediğiniz değişiklikler nelerdir? Öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışları karşısında hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?*” soruları sorulmuş ve elde edilen bulgulara Tablo 2 ve Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 2.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarındaki değişikliklere ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Akademik alana ilişkin değişiklikler	50
Derse yönelik ilgide azalma	21
Akademik başarıda düşme	18
Devamsızlıkta artma	11
Sosyal alana ilişkin değişiklikler	110
Aykırı tavırlar gösterme	28
Karşı cinse aşırı ilgi gösterme	18
Arkadaşları üzerinde üstünlük kurmaya çalışma	16
Kılık kıyafetine özen göstermeme	15
Aşırı hareketli olma	15
El-kol şakası yapma	8
Ahlak dışı kabul edilen davranışlar gösterme	6
Okul kurallarını reddetme	4
Psikolojik alana ilişkin değişiklikler	89
İletişim kuramama	22
Özgüven eksikliği yaşama	15
Duygusal hassasiyet gösterme	9
Dikkatini toplayamama	8
Aşırı sinirli olma	8
Bencillik gösterme	8
Boşverme	7
Fiziksel görüntüsüne takma	7
Sorunlarını ifade edememe	5
Toplam	249

Tablo 2’de yer alan katılımcı yanıtları analiz edildiğinde; ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarındaki değişikliklerin akademik (f=50), sosyal (f=110) ve psikolojik (f=89) olarak üç ana kategori altında toplandığı görülmüştür. Akademik alana yönelik değişikliklerin başlıcalarının “*Derse yönelik ilgide azalma*” (f=21), “*Akademik başarıda düşme*” (f=18) ve “*Devamsızlıkta artma*” (f=11) olduğu görülmektedir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerde akademik alana ilişkin görülen değişikliklere ilişkin katılımcı görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Ö1-K: “*Öğrencilerin bu dönemde kafaları karışık olduğu için derse ilgilerinde belirgin bir düşüş oluyor.*”

Ö9-K: “*...her ne kadar okula gelseler de ders başarılarında belirgin bir düşüş görülüyor.*”

Ö28-E: “*Özellikle yedinci ve sekizinci sınıflarda okula ve derslere yönelik istek ve ilgi azaldığı için okula gelmemek için her şeyi yapıyorlar. Evden okula diye çıkarak arkadaşlarıyla gezen öğrenciler var.*”

Öğrencilerde sosyal alana ilişkin değişimlere yönelik olarak öğretmenler “*Aykırı tavırlar gösterme*” (f=28), “*Karşı cinse aşırı ilgi gösterme*” ve “*Arkadaşları üzerinde üstünlük kurmaya çalışma*” (f=16) yanıtlarıyla görüşlerini dile getirmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Ö6-E: “*Bu dönemdeki öğrencileri okula bağlayan en önemli faktör karşı cinsle olan ilişkiler olduğundan...*”

Ö10-E: “*Ergenlik dönemindeki öğrenciler okulu tutucu buluyorlar. Okul kurallarını gereksiz görüyorlar ve bu kuralları çiğnedikleri zaman arkadaşları arasında popülerliklerinin arttığına inanıyorlar. Bir çeşit özgüven oluşturma gibi...*”

Ö43-K: “Kendilerini diğer arkadaşlarından daha üstün görmeye başlıyorlar ve tuhaf tuhaf şeyler yapıyorlar.”

Öğretmenlerin öğrencilerdeki psikolojik alana ilişkin değişimlere yönelik verdikleri cevapların başlıcalarının ise “İletişim kuramama” (f=22), “Özgüven eksikliği yaşama” (f=15) ve “Duygusal hassasiyet gösterme” (f=9) olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Ö15-K: “Bir şey anlatmaya çalışıyorlar ancak bunu nasıl anlatacakları konusunda kafaları karışıyor. Doğru dürüst iletişim kurmayı beceremiyorlar.”

Ö32-E: “En ufak bir şey de bile ağlayan öğrenciler var. Özellikle kızlar biraz daha hassas...”

Tablo 3.

Öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışları karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri

Katılımcı yanıtları	f
Bireysel çözüm stratejileri	89
Diyaloğu arttırma	16
Empati kurma	10
Nasihah etme	10
Doğal karşılama	8
Öğrenciyi kurallar hakkında uyarma	8
Dersi ilgi çekici hale getirme	8
Ciddiyetten taviz vermeme	7
Sert tavır ve müdahalede bulunma	7
Zamana bırakma	4
Durumu gözden geçirme	3
Orta yolu bulma	3
Öğrencinin özelliklerini iyi bilme	3
Sabretme	2
İşbirlikli çözüm stratejileri	24
Rehberlikten yardım isteme	11
Veli ile işbirliği yapma	6
Diğer öğretmenlerle işbirliği yapma	4
Öğrencilerle işbirliği yapma	3
Toplam	113

Tablo 3’e bakıldığında katılımcı yanıtlarının; öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlarına yönelik olarak bireysel (f=89) ve işbirlikli (f=24) çözüm stratejileri altında iki ana tema oluşturduğu görülmektedir. Bireysel çözüm stratejilerinin başlıcalarının “Diyaloğu arttırma” (f=16), “Empati kurma” (f=10), “Nasihah etme” (f=10) olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ergenlik dönemindeki öğrencilerin tutum ve davranışlarında karşılaştıkları olumsuz durumlara ilişkin kullandıkları çözüm stratejilerine ilişkin verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır.

Ö22-E: “Böyle durumlarda kırmadan arkadaşça bir tutumla nasihatte bulunuyorum. Bazen sert olunması gereken durumlar da oluyor.”

Ö35-K: “Kendimi onların yerine koyuyorum. O yaşlardaki halimi düşünerek onlara karşı daha sabırlı olmaya çalışıyorum.”

Öğretmenlerin kullandıkları işbirlikli çözüm stratejilerinde ise öne çıkan yanıtların “Rehberlikten yardım isteme” (f=11), “Veli ile işbirliği yapma” (f=6) ve “Diğer öğretmenlerle işbirliği yapma” (f=4) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden biri,

Ö20-E: “Bu öğrencilerin gelişim süreçlerini de dikkate alarak ders öğretmenleri ve rehberlik servisi ile fikir alışverişinde bulunuyoruz.” şeklinde düşüncelerini belirtirken bir diğeri,

Ö29-K: “Genellikle öncelikle ailelerini okula çağırıp nedenlerini belirlemeye çalışıyorum. Sonrasında da rehberlikten yardım istiyorum.”

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin ergenlik dönemindeki öğrencilerde gözlemledikleri tutum ve davranışların farklı gelişim alanlarını kapsayan üç ana tema altında olduğu görülmektedir. Bu ana temalardan ilki olan akademik alana ilişkin değişikliklerde derse yönelik ilgide azalma, akademik başarıda düşme ve devamsızlıkta artma; ikincisi olan sosyal alanda aykırı tavırlar gösterme, karşı cinse aşırı ilgi gösterme ve arkadaşları üzerinde üstünlük kurmaya çalışma; sonuncusu olan psikolojik alanda ise iletişim kuramama, özgüven eksikliği yaşama ve duygusal hassasiyet gösterme yanıtlarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin ergenlik problemlerine ilişkin kullandıkları çözüm stratejilerinin bireysel çözüm stratejileri ve işbirlikli çözüm stratejileri olmak üzere başlıca iki ana tema altında olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin bireysel çözüm stratejileri olarak diyalogu arttırmayı, empati kurma ve nasihat etmeyi; işbirlikli çözüm stratejileri olarak ise rehberlikten yardım istemeyi, veli ile işbirliği yapma ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapmayı ağırlıklı olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

2. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları sorunlar ile öğrencilerin sınıf yönetimini olumsuz etkileyen tutum ve davranışları karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri

Çalışma kapsamında katılımcılara “Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları sorunlar nelerdir? Sınıf yönetimi konusunda karşılaştığınız sorunlara ilişkin hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?” soruları sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 4’te ve Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları sorunlar

Katılımcı yanıtları	f
Ders ortamına yönelik sorunlar	82
Gürültü yapma	23
Sınıf kurallarını reddetme	21
Derse araç-gereç getirmeme	18
Sınıf ortamını germe	9
Ders işlenmesini engelleme	6
Düzensiz olma	5
Öğretmene yönelik sorunlar	25
Öğretmen otoritesini reddetme	13
Saygısızlık yapma	12
Sosyal ortama yönelik sorunlar	53
Arkadaşlarını rahatsız etme	15
Davranışlarını kontrol edememe	13
Gruplaşma	12
Sınıf dışındaki sorunları sınıfa taşıma	5
Arkadaşlarından aşırı etkilenme	5
Aşırı rekabet etme	3
Toplam	160

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların verdikleri yanıtların ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları problemlerin ders ortamına yönelik

(f=82), öğretmene yönelik (f=25) ve sosyal ortama yönelik (f=53) olarak üç ana kategori altında toplandığı görülmektedir. Derse yönelik sorunlara ilişkin olarak katılımcıların verdikleri yanıtlarda “Gürültü yapma” (f=23), “Sınıf kurallarını reddetme” (f=21), “Derse araç-gereç getirmeme” (f=18) yüklemelerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö14-E: “Sınıf düzenini bozma, arkadaşlarıyla laf yarışına girme. Sürekli uyardırma rağmen okula doğru dürüst defter kitap getirmiyorlar. ”

Ö39-K: “Bazı öğrenciler gereğinden fazla alingan bazısı ise aşırı tepkili oluyor. Arkadaşlarıyla birlikte grup oluşturma ve gruptakilere karşı kendini kabul ettirmek için savaşıma gibi şeylerle de karşılaşırız. ”

Öğretmene yönelik sorunlara ilişkin kodlamaların “Öğretmen otoritesini reddetme” (f=13) ve “Saygısızlık yapma” (f=12) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden örnek ifadeler bulunmaktadır:

Ö15-K: “...sıklıkla da öğretmen otoritesine karşı gelme. Sanırım bu onlar arasında bir tür güç gösterme biçimi.

Ö42-E: “Bazı öğrenciler gerçekten oldukça saygısız davranışlarda bulunuyor.”

Sosyal ortama yönelik sorunların başlıcalarının ise; “Arkadaşlarını rahatsız etme” (f=15), “Davranışlarını kontrol edememe” (f=13) ve “Gruplaşma” (f=12) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö19-K: “Öğrenciler sınıfta birbirleriyle konuşurken bile davranışlarının farkında olmuyorlar.”

Ö40-E: “Sınıfta gruplaşmalar oluyor. Herkes kendine en yakın gördüğü kişilerle... Bazen öğrenciler grup olup belirgin şekilde birbirlerine karşı cephe alıyor ve bu durum sınıfın huzurunu kaçırıyor.”

Tablo 5.

Öğrencilerin sınıf yönetimini olumsuz etkileyen tutum ve davranışları karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri

Katılımcı yanıtları	f
Bireysel çözüm stratejileri	126
Öğrenciye yönelik çözüm stratejileri	89
Öğrenciyle birebir görüşme	23
Öğrenciye arkadaşça yaklaşma	14
Öğrencinin hatalarını fark etmesini sağlama	12
İlgi çekici etkinlikler düzenleme	10
Kurallar konusunda uyarma	10
Ödev ve görev verme	10
Ben dili kullanma	5
Empati kurma	5
Ortama yönelik çözüm stratejileri	37
Sınıf hâkimiyetini sağlama	17
Sınıf disiplin kurallarını belirleme	15
Oturma düzenini değiştirme	5
İşbirlikli çözüm stratejileri	24
Rehberlikten yardım isteme	13
Velilerle işbirliği yapma	7
Okul idaresinden yardım isteme	4
Toplam	150

Tablo 5'teki katılımcı yanıtları analiz edildiğinde; ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf içinde oluşturdukları problemlere ilişkin olarak bireysel (f=126) ve işbirlikli (f=24) çözüm stratejileri şeklinde iki ana kategori tespit edilmiştir. Bireysel çözüm stratejilerinin de öğrenciye yönelik (f=89) ve ortama yönelik (f=37) şeklinde iki alt kategoriye ayrıldığı görülmüştür. Öğrenciye yönelik çözüm stratejilerine ilişkin olarak katılımcıların en fazla yüklemeyi “Öğrenciyle birebir görüşme” (f=23), “Öğrenciye arkadaşça yaklaşma” (f=14) ve “Öğrencinin hatalarını fark etmesini sağlama” (f=12) şeklinde yaptıkları belirlenmiştir. Katılımcı görüşlerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

Ö29-K: “Sınırlarını çizmeye çalışıyorum ve sorunun kaynağını bulana kadar onunla konuşuyorum. İkna edici olmaya özen gösteriyorum ve ben dili kullanmayı tercih ediyorum.”

Ö36-E: “Birebir görüşme, kuralları hatırlatma, ödev verme... gibi tedbirlerle sınıf düzenini sağlamaya çalışıyorum.”

Öğretmenlerin ortama yönelik kullandıkları çözüm stratejilerinden öne çıkanların “Sınıf hâkimiyetini sağlama” (f=17) ve “Sınıf disiplin kuralları belirleme” (f=15) olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

Ö1-K: “Sınıfta disiplin kurallarını yılın başında belirliyorum ve öğrencilerin bunu esnetmesine izin vermiyorum.”

Ö27-K: “Sınıfta sorun çıkmaması için bence en önemli şey sınıfa hâkim olabilmek. Sınıfa hâkim olunca yaşanan sorunlar oldukça azalıyor... Öğrenciler kuralları kabul ediyor.”

Katılımcıların kullandıkları işbirlikli çözüm stratejilerinin başlıcaları; “Rehberlikten yardım isteme” (f=13) ve “Velilerle işbirliği yapma” (f=7) şeklindedir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları problemlere yönelik katılımcıların kullandıkları çözüm stratejilerine ilişkin örnek ifadeler:

Ö36-E: “...velilerle görüşme ve rehberliğe yönlendirme gibi tedbirlerle sınıf düzenini sağlamaya çalışıyorum.”

Ö43-K: “Öğrenciler çok zorladıklarında rehberliğe yönlendiriyorum. Öğrencinin ailesiyle konuştuğum ya da okuldaki idarecilerden yardım istediğim de oldu. Ama rehberlik daha etkili bence...”

Öğretmenlerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıftaki olumsuz davranışlarında sınıf yönetimini sağlamak için bireysel ve işbirlikli çözüm stratejileri olmak üzere iki ana tema altında yüklemeler yaptıkları tespit edilmiştir. Bireysel çözüm stratejilerinin de kendi içinde öğrenciye ve ortama yönelik çözüm stratejileri şeklinde iki alt temaya ayrıldığı görülmektedir. Öğrenciye yönelik çözüm stratejilerinde öğrenciyle birebir görüşme, arkadaşça yaklaşma ve öğrencinin hatalarını fark etmesini sağlama; ortama yönelik çözüm stratejilerinde sınıf hâkimiyetini sağlama ve sınıf disiplin kurallarını belirleme kodlamalarının; öğretmenlerin kullandıkları işbirlikli çözüm stratejilerinde ise rehberlikten yardım isteme ve velilerle işbirliği yapma kodlamalarının öne çıktığı tespit edilmiştir.

3. Ergenlik dönemindeki öğrencilerde akran zorbalığının olup olmadığı ve olduğu durumlarda öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri

Çalışmanın amaçları doğrultusunda katılımcılara yöneltilen “Ergenlik dönemindeki öğrenciler arasında akran zorbalığı ile karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bunun için hangi çözüm stratejilerini kullanıyorsunuz?” sorularına ilişkin olarak elde edilen veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerde akran zorbalığının olup olmadığı ve olduğu durumlarda öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri

Katılımcı yanıtları	f
Akran zorbalığı var	118
Bireysel çözüm stratejileri	87
Öğrencilerle birebir görüşme yapma	21
Nasihah etme	19
Öğrenciler arasında adaleti sağlama	9
Arkadaş seçimleri konusunda uyarma	8
Uyarma	8
Ceza verme	8
Sorumluluk verme	6
Öğrencilerin iletişim kurmalarını sağlama	5
Olumlu etkinlikler kullanma	3
İşbirlikli çözüm stratejileri	31
Rehberlik servisinden yardım isteme	19
Velilerle işbirliği yapma	5
Diğer öğretmenlerle işbirliği yapma	4
Okul yönetiminden yardım isteme	3
Akran zorbalığı yok	6
Toplam	124

Tablo 6'ya bakıldığında ergenlik dönemindeki öğrenciler arasında akran zorbalığı durumuyla karşılaşmış ve karşılaşmadıklarına yönelik olarak katılımcıların büyük bir kısmının olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Katılımcıların akran zorbalığına ilişkin kullandıkları çözüm stratejilerinin bireysel (f=87) ve işbirlikli (f=31) olmak üzere iki ana tema oluşturduğu belirlenmiştir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerde akran zorbalığının görüldüğünü belirten öğretmenlerin kullandıkları başlıca bireysel çözüm stratejilerinin “*Öğrencilerle birebir görüşme yapma*” (f=21), “*Nasihah etme*” (f=19) ve “*Öğrenciler arasında adaleti sağlama*” (f=9) olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö13-K: “*Öğrencilerle öncelikle konuşuyorum, onları yaptıklarının sonuçları hakkında uyarıyorum. Ama çoğunlukla bir kulaklarından girip diğerinden çıkıyor. Baktım olmayacak ceza veriyorum.*”

Ö40-E: “*Genelde üst sınıflardaki öğrenciler alt sınıflar üzerinde bir baskı kuruyor. Elimizden geldiğince uyarıyoruz ve en azından okul ortamında olumsuz durumların yaşanmasını engellemeye çalışıyoruz.*”

Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların akran zorbalığı karşısında kullandıkları başlıca işbirlikli çözüm stratejilerine ilişkin olarak en fazla yüklemeyi “*Rehberlik servisinden yardım isteme*” (f=19) ve “*Velilerle işbirliği yapma*” (f=5) kodlamalarına yaptıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların ergenlik dönemindeki öğrenciler arasındaki akran zorbalığı ve karşılaştıkları olumsuz durumlarda kullandıkları işbirlikli çözüm stratejileri hakkındaki ifadelerinden örnekler:

Ö9-K: “*Bu durumdaki çocuklar için rehberliğe başvuruyorum. Ailelerini de okula çağırıyorum ama maalesef çok az veli okula geliyor.*”

Ö37-K: “*Çok fazla karşılaşıyoruz. Bu durum ailenin çocuğu yetiştirmesindeki faktörlerle doğrudan ilişkili. Baskıcı ve ilgisiz aileler çocuklarının kimlik gelişimini olumsuz etkiliyor. Bu durumlarda rehberlikle birlikte çalışmayı tercih ediyorum.*”

Araştırma kapsamında öğretmenlere akran zorbalığı ve olduğu durumlarda kullanılan çözüm stratejilerine yönelik olarak verdikleri yanıtların ise bireysel çözüm stratejileri ve işbirlikli çözüm stratejileri şeklinde iki ana tema altında olduğu belirlenmiştir. Bireysel çözüm stratejilerinin başlıcalarının öğrencilerle birebir görüşme yapma, nasihat etme ve öğrenciler arasında adaleti sağlama olduğu; işbirlikli çözüm stratejilerinin ise rehberlik servisinden yardım isteme ve velilerle işbirliği yapma olduğu görülmüştür.

4. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadıkları problem durumlarına ilişkin olarak velilerin gösterdikleri tutum ve davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Araştırma amaçları doğrultusunda öğretmenlere yöneltilen “*Ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadıkları problem durumlarına ilişkin olarak veliler ne tür tutum ve davranışlar göstermektedir?*” sorusuna ilişkin olarak elde edilen veriler Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadıkları problem durumlarına ilişkin olarak velilerin gösterdikleri tutum ve davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Bilinçli olmama	18
Kendi açısından bakma	16
Öğretmenlere sorma	15
Çözüm sürecine dâhil olmama	11
Sorunları kabul etmeme	9
Sadece akademik başarıya odaklanma	9
Kendilerinde daha fazla sorun olduğunu ifade etme	6
Diğer öğrencileri suçlama	4
Olumsuz davranış ve tutumlarını öğrenciye yansıtma	3
Sorunları abartma	3
Toplam	90

Tablo 7’de yer alan veriler incelendiğinde ergenlik dönemindeki öğrencilerde görülen problem durumlarına yönelik olarak velilerin gösterdikleri tutum ve davranışlara ilişkin olarak öğretmenlerin en çok yüklemeyi “*Bilinçli olmama*” (f=18), “*Kendi açısından bakma*” (f=16), “*Öğretmenlere sorma*” (f=15) ve “*Çözüm sürecine dâhil olmama*” (f=11) kodlamalarına yaptıkları görülmektedir. Katılımcıların ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerine ilişkin olarak velilerin tutum ve davranışları hakkındaki ifadelerinden örnekler:

Ö20-E: “*İletişim içinde olan veliler öğrencilerinin evdeki davranışlarından bahsedip bazen içinden çıkılmaz durumlar yaşadıklarını anlatıyorlar. Bazıları ise kendi problemlerini anlatıp çocuklarının davranışlarına ilişkin bir şey yapamadıklarını belirtiyorlar.*”

Ö25-K: “*Veliler çoğu zaman ‘biz de genç olduk!’ yorumundalar. Özellikle bu dönemin psikolojik etkilerini abartan ve yanlış davranışlarının sebebini ergenlik gibi göstermeye çalışan öğrencilerin velileri sorunu okula, öğretmene atıyorlar.*”

Ö39-K: “*Velilerin çoğunun ergenlik döneminden doğru dürüst haberi bile yok. Bu yüzden de çocuklarına nasıl davranacaklarını bilmiyorlar. Çocuklarındaki yanlış gördükleri şeylerin onlardan kaynaklandığını kabul etmeyip arkadaşlarının onu bozduğunu söylüyorlar.*”

Araştırma kapsamında ergenlik dönemindeki öğrencilerin davranışlarında görülen olumsuzluklar hakkında velilerin tutum ve davranışlarının neler olduğuna ilişkin soruya katılımcıların verdikleri yanıtlarda öne çıkanların bilinçli olmama, kendi açısından bakma, öğretmenlere sorma ve çözüm sürecine dâhil olmama olduğu tespit edilmiştir.

5. Okul idaresinin ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerine ilişkin olarak gösterdikleri tutum ve davranışlar ile kullandıkları çözüm stratejilerine ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmenlere yöneltilen “Okul idaresi ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerine ilişkin olarak ne tür tutum ve davranışlar göstermektedir? Kullandıkları çözüm stratejileri nelerdir?” sorularına ilişkin olarak elde edilen bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Okul idaresinin ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerine ilişkin olarak gösterdikleri tutum ve davranışlar ile kullandıkları çözüm stratejileri ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
İdareci tutum ve davranışları	61
Tutarsızlık gösterme	16
Duyarsız olma	11
Öğrenciye şiddet uygulama	10
İdareciye göre farklılaşma	10
Öğrenciye göre farklı davranma	9
Ciddiye almama	5
Çözüm stratejileri	22
Okul personeliyle işbirliği yapma	13
Velilerle işbirliği yapma	9
Toplam	83

Tablo 8’deki katılımcıların verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde, okul idaresinin ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerine ilişkin tutum ve davranışları, kullanılan çözüm stratejileri belirlenmiştir. Okul idaresinin tutum ve davranışlarına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtların başlıcalarının; “*Tutarsızlık gösterme*” (f=16), “*Duyarsız olma*” (f=11), “*Öğrenciye şiddet uygulama*” (f=10) ve “*İdareciye göre farklılaşma*” (f=10) olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların öğrencilerin ergenlik dönemindeki problemlerine ilişkin verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö3-K: “Okul yönetimi, çocukları birebir tanımadığı için olaylara sadece okul kurallarına uyma çerçevesinde bakıyor.”

Ö18-E: “Okuldaki idareciye göre göre değişen bir durum bu. Bazı öğretmenlerin empati yeteneği daha gelişmişken bazıları öğrenciye karşı hiç anlayışlı olmuyor.”

Ö29-K “Bazı idareciler öğrencinin yaptığı davranışlar karşısında şiddet kullanıyorlar. Bazıları ise ciddiye almayarak olur böyle şeyler modunda...”

Okul idaresinin kullandıkları çözüm stratejilerine ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtların “Okul personeliyle işbirliği yapma” (f=13) ve “Velilerle işbirliği yapma” (f=9) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Ö19-K “Okul yönetimi ve öğretmenler ortak bir anlayış ve tutum benimsediklerinde öğrencilerin bu dönemi daha rahat atlatmaları, eğitim ortamının da daha sorunsuz geçmesi sağlanmış oluyor.”

Ö32-E: “Öğretmenlerden konuyla ilgili bilgi alıp velileri çağırdıkları da...”

Ergenlik dönemindeki öğrencilerde görülen problem durumlarına ilişkin olarak okul idaresinin tutum ve davranışlarının neler olduğu hakkında katılımcıların en çok tutarsızlık gösterme, duyarsız olma, öğrenciye şiddet uygulama ve idareciye göre farklılaşma kodlarına yükleme yaptıkları belirlenmiştir. Okul idaresinin kullandığı çözüm stratejilerine yönelik olarak ise okul personeliyle işbirliği yapma ve velilerle işbirliği yapma yanıtlarını verdikleri görülmektedir.

6. Ergenlik dönemindeki öğrenciler üzerinde olumlu-olumsuz okul ikliminin etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

Araştırma amaçları doğrultusunda katılımcılara yöneltilen “Ergenlik döneminde bulunan öğrenciler üzerinde olumlu/olumsuz okul ikliminin ne gibi etkileri görülmektedir?” sorusuna yönelik olarak elde edilen bulgular aşağıda Tablo 9’da sunulmaktadır:

Tablo 9.

Ergenlik dönemindeki öğrenciler üzerinde olumlu-olumsuz okul ikliminin etkisine ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Olumlu okul ikliminin etkileri	72
Kişiliğini geliştirme	19
Sosyalleşme	13
Değerler eğitimi alma	9
Kendilerini daha kolay ifade etme	8
Uyumlu olmayı öğrenme	8
Olumlu hedef oluşturma	5
Akademik olarak daha başarılı olma	5
Sanata ve spora yönelme	3
Otokontrolü öğrenme	2
Olumsuz okul ikliminin etkileri	81
Agresif olma	13
Okuldan uzaklaşma	13
Sigara vb. kötü alışkanlıklar edinme	11
Olumsuz arkadaş seçimi yapma	9
Disiplinsiz olma	9
Akademik olarak başarısız olma	8
Disiplinsiz olma	7
Düzensiz olma	5
Pasifleşme	4
Yanlış beslenme	2
Toplam	153

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların okul ikliminin ergenlik dönemindeki öğrencilerin davranış ve tutumlarına ilişkin olarak verdikleri yanıtların olumlu okul ikliminin etkileri (f=72) ve olumsuz okul ikliminin etkileri şeklinde iki ana tema oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların olumlu okul iklimine yönelik görüşleri arasında öne çıkanlarının “*Kişiliğini geliştirme*” (f=13), “*Sosyalleşme*” (f=13) ve “*Değerler eğitimi alma*” (f=11) olduğu belirlenmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

Ö2-E: “...onlara değerli olduklarını hissettirme, davranışlarını anlayışla karşılama, sorunlarını iletişim kurarak çözmeye çalışma vb. tutum ve davranışlar ise onların kişilik gelişimlerini olumlu etkilemektedir.”

Ö27-K: “Ergenlik döneminde evden ve ebeveynlerinden uzaklaşarak arkadaş çevresine odaklanan öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlar edinmemeleri ve onların yaşadıkları kültürdeki değerleri fark edebilmeleri için olumlu okul ikliminin etkisi büyüktür.”

Katılımcıların olumsuz okul iklimine yönelik görüşleri arasında öne çıkanlarının ise “Agresif olma” (f=19), “Okuldan uzaklaşma” (f=13) ve “Sigara vb. kötü alışkanlıklar edinme” (f=9) olduğu belirlenmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

Ö9-K: “Öğrencilerin okul içinde yaşadıkları baskı, şiddet, anlayışsızlık vb. şeyler kişilik gelişimlerini olumsuz etkilerken...”

Ö31-K: “...okulda da baskı gören öğrenciler yanlış arkadaş seçiyorlar ve daha o yaşta sigara kullanmaya başlıyorlar. Bazı çocuklar ise dersleri tamamen boş verip okula gelmiyorlar ve çok kötü not alıyorlar.”

Araştırmaya katılan öğretmenlere olumlu-olumsuz okul ikliminin ergenlik dönemindeki öğrenciler üzerindeki etkilerinin neler olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde olumlu okul ikliminin öğrencilerin üzerindeki etkilerine yönelik olarak kişiliğini geliştirme, sosyalleşme ve değerler eğitimi alma olduğu; olumsuz okul ikliminin etkilerinde ise agresif olma, okuldan uzaklaşma ve sigara vb. kötü alışkanlıklar edinme kodlamalarına en fazla yükleme yaptıkları belirlenmiştir.

7. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerinin öğretmenlerin psikolojileri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşler

Öğretmenlere yöneltilen “Okuldaki öğrencilerin ergenlik problemleri sizin psikolojinizi etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne tür etkileri oluyor?” sorularına ilişkin olarak elde edilen veriler Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemlerinin öğretmenlerin psikolojileri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşler

Katılımcı görüşleri	f
Olumsuz etkiliyor	120
Üzülme	20
Yetersiz hissetme	16
Agresifleşme	14
Sinirleri bozulma	13
Zihinsel yorgunluk hissetme	12
Fiziksel olarak yorulma	12
Meslekten soğuma	9
Mesleki değersizlik hissetme	7
Endişelenme	5
Davranışlarda değişme	5
Olumsuz duygular hissetme	3
Aile hayatını etkileme	3
Takıntılı olma	1
Olumsuz etkilemiyor	12
Toplam	132

Tablo 10’da yer alan verilere bakıldığında katılımcıların ergenlik dönemindeki öğrencilerle yaşadıkları sorunların psikolojileri üzerindeki etkilerine ilişkin bulguların

olumsuz etkiliyor (f=119) ve olumsuz etkilemiyor (f=12) şeklinde iki ana kategori oluşturduğu görülmektedir. Olumsuz etkilediğini belirten katılımcıların yanıtlarında öne çıkanlarının “Üzülme” (f=20), “Yetersiz hissetme” (f=16), “Agresifleşme” (f=14) ve “Sinirleri bozulma” (f=13) olduğu belirlenmiştir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin okulda görülen problemlerinin öğretmenlerin psikolojileri üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Ö1-K: “Zihinsel olarak beni çok yoruyorlar. Sinirlerimin yıprandığını hissediyorum ve böyle anlarda mesleğimi bırakmak istiyorum.”

Ö14-E: “Çözumsuz kaldığım yerlerde çok üzülüyorum. Zaman zaman öğrencilerimdeki olumsuz davranışları düzeltemediğimi görmek beni fazlasıyla üzüyor.”

Ö29-K: “Kendimi bazen çok değersiz hissediyorum. Geriliyorum ve sinirleniyorum. Bazen kendimle ilgili takıntılarımın oluşmasına neden oluyorlar.”

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin okulda görülen problemlerinin kendi üzerlerinde olumsuz bir etki oluşturmadığını ifade eden katılımcı görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö11-K: “Hayır, olumsuz bir etkisi olmuyor. Daha doğrusu olmaması için elimden geldiğince çaba gösteriyorum.”

Ö32-E: “Aslında onların bu problemleriyle uğraşmak zor. Ama kişiselleştirsem işimi yapamam.”

Araştırma kapsamında öğrencilerin ergenlik problemlerinin öğretmenlerin psikolojik durumları üzerinde ne gibi etkileri olduğunu belirlemeye yönelik soruya öğretmenlerin büyük çoğunluğunun olumsuz etkilediği yönünde yanıtlar verdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ne tür olumsuz etkiler olduğuna ilişkin olarak ise çıkanlarının üzülme, yetersiz hissetme, agresifleşme ve sinirleri bozulma olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin ergenlik dönemindeki öğrencilerde gözlemledikleri tutum ve davranışların farklı gelişim alanlarını kapsayan üç ana tema altında olduğu görülmektedir. Bu ana temalardan ilki olan akademik alana ilişkin değişikliklerde derse yönelik ilgide azalma, okula devamsızlığın artması ve akademik başarıda düşme; ikincisi olan sosyal alanda aykırı tavırlar gösterme, karşı cinse aşırı ilgi gösterme ve arkadaşları üzerinde üstünlük kurmaya çalışma; sonuncusu olan psikolojik alanda ise iletişim kuramama, özgüven eksikliği yaşama ve duygusal hassasiyet gösterme yanıtlarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin ergenlik problemlerine ilişkin kullandıkları çözüm stratejilerinin bireysel çözüm stratejileri ve işbirlikli çözüm stratejileri olmak üzere başlıca iki ana tema altında olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin bireysel çözüm stratejileri olarak diyalogu arttırma, empati kurma ve nasihat etme; işbirlikli çözüm stratejileri olarak ise rehberlik biriminden yardım isteme, veli ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapmayı ağırlıklı olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Türnüklü ve Şahin’in (2002) yaptıkları araştırma bulgularına göre bu dönemdeki öğrencilerin oluşturdukları başlıca problemlerin: birbirlerine hakaret etme, küfür etme, kavga etme, lakap takma, alay etme, iftira atma, fiziksel şiddet uygulama, el şakaları yapma, arkadaşlarının eşyalarına zarar verme ve kıskançlık olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin bu davranışlarının sebebi olarak öncelikle buldukları yaş diliminin etkili olduğunu kabul etmekle beraber aile, çevre, kişisel özellikler, arkadaşlar, öğrencinin okula yaklaşımı ve okul-sınıf iklimini gösterdikleri belirlenmiştir. Erözkan’ın (2009) yaptığı araştırma sonuçlarına göre sosyal ortamlarda kaygılı, yakın ilişkiler kuramayan, iletişimden kaçınan ve özsaygısı düşük düzeyde

bulunan ergenlerin yalnızlığı tercih ettikleri belirlenmiştir. Çayak'ın (2013) yaptığı araştırma sonuçlarına göre ergenlik dönemindeki öğrencilerin oluşturdukları başlıca problemlerin; küfür etme, kavga etme, temizlik kurallarına uymama, saygısız davranışlarda bulunma, yalan söyleme, kılık kıyafet sorunları, madde kullanımı ve okul eşyalarına zarar verme şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıftaki olumsuz davranışlarında sınıf yönetimini sağlamak için bireysel ve işbirlikli çözüm stratejileri olmak üzere iki ana tema altında kodlamalar yaptıkları tespit edilmiştir. Bireysel çözüm stratejilerinin de kendi içinde öğrenciye ve ortama yönelik çözüm stratejileri şeklinde iki alt temaya ayrıldığı görülmektedir. Öğrenciye yönelik çözüm stratejilerinde öğrenciyle birebir görüşme, arkadaşça yaklaşma ve öğrencinin hatalarını fark etmesini sağlama; ortama yönelik çözüm stratejilerinde sınıf hâkimiyetini sağlama ve sınıf disiplin kuralları belirleme kodlamalarının; öğretmenlerin kullandıkları işbirlikli çözüm stratejilerinde ise rehberlikten yardım isteme ve velilerle işbirliği yapma kodlamalarının öne çıktığı tespit edilmiştir. Merrett ve Wheldall (1984) tarafından yapılan çalışma bulgularına göre ergenlik dönemindeki öğrencilerde en sık gözlemlenen problemlerin ders dinlememek ve söz dinlememek olduğu belirlenmiştir. Greenlee ve Ogletree'nin (1993) yaptıkları araştırmada ergenlik dönemindeki öğrencilerde görülen başlıca problemlerin; gereksiz konuşma, dersle ilgili olmama olduğu belirlenmiştir. Sadık'ın (2002) yaptığı çalışma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları problem durumlarından başlıcalarının; gürültü, arkadaşlarını rahatsız etme, konuşma, kuralları reddetme, saygısızlık, derse karşı ilgisizlik olduğu görülmektedir. Öğretmenin sınıf düzenini kurmak için çok fazla zaman ayırması gerektiği ifade edilmektedir. Türnüklü, Şahin ve Öztürk'ün (2002) yaptıkları araştırma bulgularına göre öğretmenlerin karşılaştıkları öğrenci problemlerine yönelik olarak kullandıkları başlıca çözüm stratejilerinin: orta yol bulma, empati kurmalarını sağlama, rehberlikle işbirliği, öğrenci ile birebir görüşme, veli işbirliği, öğüt verme, göz teması kurma ve okul yönetiminden yardım isteme olduğu tespit edilmiştir. Karataş'ın (2005) yaptığı araştırma sonuçlarına göre ise ergenlik dönemindeki öğrencilerin sınıf içinde en çok arkadaşlarının sözünü kesme, ön planda olmayı isteme, derse hazırlıksız gelme ve arkadaşlarını şikâyet etme davranışlarını gösterdiği; öğrencilerin bu davranışları karşısında öğretmenlerin ise birebir konuşma, ben dili kullanma, veli ile işbirliği, sınıf kurallarını hatırlatma, sorumluluk verme ve sözsüz uyarma stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Çayak'ın (2013) yaptığı tez çalışmasının bulgularına göre, bu dönemdeki öğrencilerin sınıf yönetimi konusunda oluşturdukları problem durumlarının başlıcalarının; konu dışında konuşma, geç kalma, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenlere akran zorbalığı ve olduğu durumlarda kullanılan çözüm stratejilerine yönelik olarak verdikleri yanıtların ise bireysel çözüm stratejileri ve işbirlikli çözüm stratejileri şeklinde iki ana tema altında olduğu belirlenmiştir. Bireysel çözüm stratejilerinin başlıcalarının öğrencilerle birebir görüşme yapma, nasihat etme ve öğrenciler arasında adaleti sağlama olduğu; işbirlikli çözüm stratejilerinin ise rehberlik servisinden yardım isteme ve velilerle işbirliği yapma olduğu görülmüştür. Houlihan, Fitzgerald ve O'Regan (1994) tarafından 12-16 yaş arasındaki 464 ergen üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre akran zorbalığının görüldüğü ve özellikle erkek ergenlerde daha belirgin olduğu belirlenmiştir. Crick ve Grootpeter'in (1995) yaptığı araştırma sonuçlarına göre akran zorbalığının kız öğrenciler arasında daha çok ilişkileri bozma, ilişkilere zarar verme, dedikodu vb. ilişkisel saldırganlık olarak görülürken erkek öğrenciler arasında daha çok fiziksel şiddet olarak görüldüğü tespit

edilmiştir. Andreou (2000) tarafından 8–12 yaş aralığında bulunan 181 öğrenci ile yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; akran zorbalığına maruz kalan öğrenci oranının %18.8; zorbalığı hem yapıp hem de zorbalığa maruz kalan öğrenci oranının %18.2 ve zorbalığı uygulayan öğrenci oranının da %10.5 olduğu görülmektedir. Doğan'ın (2001) 30 kız 30 erkek olmak üzere toplam 60 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre baskıcı ve otoriter ailede büyüyen öğrencilerin daha çok akran zorbalığı uyguladıkları görülmüştür. Gofin, Palti ve Gordon (2002) tarafından 14–16 yaş aralığında bulunan 1182 öğrenci üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin % 57'sinin, kız öğrencilerin ise % 27'sinin zorbalık davranışlarında bulunduğu; erkek öğrencilerin % 50.3'ü, kız öğrencilerin ise % 39.5'inin akran zorbalığına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçlarında elde edilen bir diğer önemli sonuç ise zorbalık yapan öğrencilerin daha çok öğretmen desteğinden yoksun ve yalnız kalan öğrenciler olduğunun tespit edilmiş olmasıdır. Ergenlik, bireyler için akranlarıyla ilişkilerin oldukça önemli olduğu, olumsuz ilişkilerin olması durumunda akran zorbalığının da görülebildiği bir dönemdir (Eisenberg, Neumark-Sztainer ve Perry, 2003: 311). Çınkır ve Kepenekçi'nin (2003) yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre de öğrencilerin okulda bedensel, duygusal ve cinsel zorbalık davranışlarına maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Baldry'nin (2003) yaptığı çalışmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalık davranışına yatkın oldukları, aile içinde şiddete maruz kalan öğrencilerin de yine okul içinde akran zorbalığına daha yatkın oldukları görülmüştür. Akgün'ün (2005) yaptığı araştırma sonuçları da bunu destekler niteliktedir. Kapçı (2004) tarafından yaş ortalaması 10.8 olan 99 kız ve 107 erkek olmak üzere toplam 206 ilköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencisi üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin % 40'nın zorbalığa maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ergenlikte özellikle şiddetle ilgili tepkisel ve dürtüsel artış görülmekte ve ergenler şiddetin faili veya mağduru olabilmektedirler (Chambers, Taylor ve Potenza, 2003: 1043). Kepenekçi ve Çınkır'ın (2006) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin % 33.5'inin sözel, % 35.5'nin fiziksel, % 28.3'nün duygusal ve % 15'inin cinsel olarak akranlarına zorbalık davranışlarında buldukları görülmüştür. Akgün, Araz ve Karadağ (2007) tarafından ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin çatışmalarını çözme eğitiminin belirlenmesini sağlamak için yapılan araştırmada; öğrencilere karşılaştıkları problem durumlarını yapıcı yollarla çözümlenmelerini öğretmek, problem çözme becerilerini geliştirmek ve şiddet eğilimlerini azaltmak için çeşitli programlar düzenlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çatışma çözme eğitimlerinin öğrencileri olumlu etkilediği ve çatışma çözme becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. Uygulanan program sonucunda bazı sınıflarda şiddet eğilimi azalırken bazı sınıflarda etkili olmadığı belirlenmiştir. Huebner ve Morgan (2002) okullarda karşılaşılan akran zorbalığının çözümünde; eğitimcilerin öncelikle çalıştıkları kurumun imkânlarını, çevresel şartlarını ve kültürel özelliklerini bilmelerinin, öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkında olmalarının önemli olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilere şiddetin bir problem çözme becerisi olmadığını ve sakin kalabilmenin daha etkili sonuçlar verdiğinin öğretilmesi gerektiğini söylemektedir. Türnüklü vd.'nin (2002) yaptıkları çalışma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin sorun çözme stratejilerinin genel olarak şiddet içerdiği belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında ergenlik dönemindeki öğrencilerin davranışlarında görülen olumsuzluklar hakkında velilerin tutum ve davranışlarının neler olduğuna ilişkin soruya katılımcıların verdikleri yanıtlarda öne çıkanların bilinçli olmama, kendi açısından bakma, öğretmenlere sorma ve çözüm sürecine dâhil olmama olduğu tespit edilmiştir. Okullarda yaşanan öğrenci problemlerinin çözümünde okul yöneticisi ve öğretmen

kadar velilere de iş düşmektedir. Türnüklü vd., (2002) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre öğrenci problemlerine ilişkin olarak velilerin kullandıkları çözüm stratejilerinin genel olarak şiddet ve güç öğelerini içerdiği, velilerin hem kendi çocuklarına hem de okuldaki diğer çocuklara karşı psikolojik veya fiziksel şiddet kullanarak problemleri çözmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Velilerinin bu tür tutum ve davranışlara sahip olmalarının öğrencilerin de benzer davranışlar göstermelerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Aile içinde baskı, şiddet, saygı ve sevgi yetersizliği, iletişimsizlik vb. olumsuzlukların yaşanması da çocuğun şiddete olan eğilimini arttırmaktadır (Türnüklü & Şahin, 2002). Ochoa, Lopez ve Emler (2007) tarafından 11-16 yaş aralığında yer alan 1068 öğrenci üzerinde yapılan araştırma bulgularına göre ergenlik dönemindeki öğrencilerin aileleriyle olan iletişimleri ile okulda sergiledikleri problem durumları arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Çayak'ın (2013) yaptığı tez çalışmasının sonuçlarına göre öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlarının önlenmesinde veli işbirliğinin önemli olduğu belirlenmiştir. Türnüklü vd., (2002) ergenlik dönemindeki öğrencilerin okulda görülen olumsuz davranışlarının çözümünde okul idarecileri ve öğretmenler kadar velilere de sorumluluk düştüğünü ifade etmektedir.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerde görülen problem durumlarına ilişkin olarak okul idaresinin tutum ve davranışlarının neler olduğu hakkında katılımcıların en çok tutarsızlık gösterme, duyarsız olma, öğrenciye şiddet uygulama ve idareciye göre farklılaşma kodlarına yükleme yaptıkları belirlenmiştir. Okul idaresinin kullandığı çözüm stratejilerine yönelik olarak ise okul personeliyle işbirliği yapma ve velilerle işbirliği yapma yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Okullarda yaşanan her türlü problem durumunun okulda görev yapmakta olan tüm idareci ve öğretmenler tarafından işbirliğine gidilerek çözümlenmesi gerekmektedir. Okullarda yapılandırılacak ortak bir aklın ve tavır birliğinin bu tür problem durumlarında işleri oldukça kolaylaştıracağı ifade edilmektedir (Türnüklü vd. (2002). Başaran (1983) okulda görev yapan yöneticilerin oluşan her türlü problem durumunda etkili olarak çözüm üretme becerisine sahip olmaları ve bunları uygulayabilmelerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Türnüklü vd.'nin (2002) yaptıkları çalışma sonuçlarına göre okul idarecilerinin öğrenci problemlerinde kullandıkları çözüm stratejilerinin başlıcalarının; veli işbirliği, dayak, öğüt verme, başından savma, uyarma, bağırıp çağırma ve tehdit etme olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlere olumlu-olumsuz okul ikliminin ergenlik dönemindeki öğrenciler üzerindeki etkilerinin neler olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde olumlu okul ikliminin öğrencilerin üzerindeki etkilerine yönelik olarak kişiliğini geliştirme, sosyalleşme ve değerler eğitimi alma olduğu; olumsuz okul ikliminin etkilerinde ise agresif olma, okuldan uzaklaşma ve sigara vb. kötü alışkanlıklar edinme kodlamalarına en fazla yükleme yaptıkları belirlenmiştir. Okul iklimi ile ilgili yapılan çalışmalarda sıklıkla "güvenli okul" kavramı kullanılmaktadır. Olumlu okul iklimine sahip, etkili ve güvenli okulların özelliklerinin; öğrenci problemlerine duyarlılık, veli ile etkili işbirliği, öğrencilerin yüksek oranda etkin katılımının sağlanması ve okulun fiziksel güvelliğinin sağlanması olduğu söylenmektedir (Kayıkçı, 2009: 25). Olumlu ve güvenli okul ikliminin okulda yaşanabilecek problemlerin önlenmesi ve güvenli okul ortamının oluşturulması arasında ilişki olduğu ifade edilmektedir (Çalık, Kurt & Çalık, 2011: 78). Okuldaki öğrenci problemlerinin açık veya örtük olarak okul iklimiyle çok yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir (Hernandez & Seem, 2004). Welsh (2000) okul ikliminin yalnızca öğrenci problemlerini açıklamakla kalmadığını aynı zamanda etkili müdahaleler yapılarak erken müdahaleyi ve önlemeyi de sağladığını söylemektedir. Gregory, Henry ve Schoeny (2007) tarafından yapılan, 12 farklı okulda 3 yıl boyunca

devam eden boyamsal çalışma sonuçlarına göre; öğretmenler, idareciler ve öğrenciler tarafından desteklenen olumlu okul ikliminde problem durumlarının daha az olduğu belirlenmiştir. Çalık, Özbay, Özer, Kurt ve Kandemir'in (2009) yaptıkları çalışmada oluşturulan olumlu okul ikliminin; öğrenciler arasındaki şiddetin azaltılması, öğrencilerin okula uyumlarını arttırarak okula yabancılaşma duygusunun önüne geçilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Wang, Selman, Dishion, ve Stormshak, (2010) tarafından ortaokul düzeyinde yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; olumlu okul iklimi algısı oluşturulan öğrencilerin problemleri davranışlarında azalma olduğu tespit edilmiştir. O'Donnell, Roberts ve Schwab-Stone'nin (2011) 10 ve 11. sınıf düzeyinde öğretim gören 653 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmanın sonucunda; olumlu okul ikliminin öğrencilerin problemleri davranışlarının azalmasına katkı sağladığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında öğrencilerin ergenlik problem problemlerinin öğretmenlerin psikolojik durumları üzerinde ne gibi etkileri olduğunu belirlemeye yönelik soruya öğretmenlerin büyük çoğunluğunun olumsuz etkilediği yönünde yanıtlar verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ne tür olumsuz etkiler olduğuna ilişkin olarak ise öne çıkan yanıtlara bakıldığında; üzüme, yetersiz hissetme, agresifleşme ve sınırları bozulma olduğu görülmektedir. Doğan (2009) okul içinde yaşanan problemlerin öğretmenlerin iş doyumunu yüklerini azalttığını belirtmektedir. Pranjić ve Grbović (2011) öğretmenlerin gereğinden fazla iş yükü almalarının ve okul içinde karşılaştıkları her türlü problem durumunun onların tükenmişlik düzeylerini arttırdığını ifade etmektedir. Bu durumun sonucunda ise öğretmenlerin iş ve yaşam doyumlarının olumsuz etkilendiğini belirlemiştir. Karakuş ve Çankaya'nın (2012) yaptıkları araştırma sonuçlarında da öğretmenlerin yaşadıkları olumsuz durumların onların tükenmişlik duygusunu yaşamalarına neden olduğu saptanmıştır. Asforth ve Humbry (1993) öğretmenlerin buldukları ortamın ve kültürün kurallarını derinden hissettiklerini ve benimseme eğiliminde olduklarını belirterek; okul ortamında yaşadıkları problem durumlarının onlarda yabancılaşma ve tükenmişlik duyguları oluşmasına neden olduğunu söylemektedir.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin okula yansıyan problemlerinin neler olduğuna ilişkin olarak öğrenci görüşlerinin de yansıtıldığı daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

Öğretmenlere öğrencilerin ergenlik döneminde yaşadıkları problemlerin çözüm stratejilerine ilişkin olarak daha kapsamlı eğitim verilmelidir.

Öğrencilerin ergenlik dönemini rahat atlatabilmeleri için okullardaki sanatsal, sosyal ve sportif etkinliklere daha fazla katılmaları için teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadıkları problemlerin çözümünde daha etkin rehberlik ve psikolojik destek hizmetlerini almalarının sağlanması gerekmektedir.

Okullarda görülen akran zorbalığını önleyici tedbirler hakkında okul idaresi ve öğretmenler bilgilendirilmelidir. Ayrıca okullarda öğrencilere akran zorbalığıyla karşılaştıklarında ne şekilde davranmaları gerektiğinin anlatıldığı etkinlikler düzenlenmelidir.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerin problem durumlarının etkili ve kalıcı olarak çözülebilmesi için okul-veli-öğretmen-öğrenci dördlüsünün mümkün olduğunca işbirliği içinde olmalarını sağlayacak etkinlikler yapılabilir.

Öğretmenlerin yaşadıkları olumsuz duygularla baş etmelerinin sağlanması için bu konuda onlara mesleki rehberlik hizmetleri verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abalı, O. (2004). *Ergenlik dönemi ve sorunları*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Adana, F., & Arslantaş, H. (2011). Ergenlikte öfke ve öfkenin yönetiminde okul hemşiresinin rolü. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(1) : 57 – 62.
- Ashforth, B. E., & Humphrey, R. H. (1993). Emotional labor in service roles: The influence of identity. *Academy of Management Review*, 18(1) ,88–115.
- Akgün, S. (2005). *Akran zorbalığının anne-baba tutumları ve anne-baba ergen ilişkileri açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akgün, S., Araz, A., & Karadağ, S. (2007). Anlaşmazlıklarımızı çözebiliriz: İlköğretim öğrencilerine yönelik bir çatışma çözümü eğitimi ve psiko-sosyal etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 43-67.
- Akkök, F., Askar, P., & Sucuoğlu, B. (1995). Safe schools require the contributions of everybody: The picture in Turkey. *Thresholds in Education*, 21(2), 29-28.
- Andreou, E. (2000). Bully/victim problems and their association with psychological constructs in 8-to 12-year-old Greek school children. *Aggressive Behavior*, 26, 49–56.
- Aziz, A. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. (8. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baldry, A. C. (2003). Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse ve Neglect*, 27. 713–732.
- Başar, H. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Başaran, İ. H. (1983). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Borg, M. G., & Falzon, J. M. (1989). Primary school teachers' perception of pupils' undesirable behaviours. *Educational Studies*, 15, 251-260.
- Burden, P. E. (1995). *Classroom management and discipline, methods to facilitate cooperation and instruction*. USA: Longman Publishers.
- Chambers, R. A., Taylor, J., & Potenza, M. (2003). Developmental neurocircuitry of motivation in adolescence: a critical period of addiction vulnerability. *American Journal of Psychiatry*, 160, 1041-1052.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri. Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710–722.
- Cunningham, B., & Sugawara, A. (1989). Factors contributing to preservice teachers' management of childrens' problem behaviors. *Psychology in the Schools*, 26, October.
- Curwin, R. L., & Mendler, A. A. (1998). *Discipline with dignity*, E. Broyhers. Inc. (Ed.), USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt T., & Kandemir, M. (2009). İlköğretim okul öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 555-576.
- Çalık, T., Kurt, T ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.

- Çayak, S. (2013). *Öğretmen-veli işbirliği ile ilköğretim öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 255-269.
- Çınkır, Ş., & Kepenekci, Y. K. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-254.
- Çubukçu, H., & Sivaslıgil, P. (2007). 7. sınıf İngilizce ders kitaplarında cinsiyet kavramı. *Dil Dergisi*, 137, 7-17.
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2(9), 1.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi, No: 63; 19-21.
- Doğan, M. A. (2009) *İlköğretim okullarında öğretmenlere uygulanan psikolojik şiddetin (Mobing) iş doyumuna etkisi: Ankara ili Sincan ilçesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, S. (2001). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmit.
- Eisenberg M. E., Neumark-Sztainer D., & Perry C. L. (2003). Peer harassment, school connectedness and academic achievement. *The Journal of School Health*, 73(8), 311- 316.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2) 47-58.
- Erden, M., & Akman, Y. (1997). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erikson, E. H. (1964). *Childhood and society*. New York: W. W. Norton.
- Erözkan, A. (2009). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8(3), 809-819.
- Flannery, D. (2006). *Violence and mental health in everyday life*. Lanham, MD, USA: Alta Mira Press.
- Frydenberg, E., & Lewis, R. (2004). Adolescents least able to cope: how do they respond to their stresses. *British Journal of Guidance & Counselling*, 32(1), 25-37.
- Gofin, R., Palti, H., & Gordon, L. (2002). Bullying in jerusalem schools: victims and perpetrators. *Public Health*. 116, 173–178.
- Greenlee, A. R., & Ogletree, E. J. (1993). Teachers' attitudes toward student discipline problems and classroom management strategies. *USA, Illinois*, 18, ED36430.
- Gregory, A., Henry, D. B., & Schoeny, M. E. (2007). School climate and implementation of a preventive intervention. *American Journal of Community Psychology*, 40(3-4), 250-260.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1985). *Naturalisticinquiry*. California: SAGE.
- Gül, S. K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-101.
- Hernández, T. J. ve Seem, S. R. (2004). A safe school climate: A systemic approach and the school counselor. *Professional School Counseling*, 7(4), 256-262.
- Houlihan, B., Fitzgerald, M., & O'Regan, M. (1994). Self-esteem, depression and hostility in Irish adolescents. *Journal of Adolescence*, 17, 565-77.

- Huebner, A., & Morgan, E. (2002). Adolescent bullying. *Virginia Cooperative Extension, Human Development Publicitaon*, 350-852.
- Johnson, B., Oswald, M., & Adey, K. (1993). Discipline in South Avustralian primary schools. *Educational Studies*, 19(3), 289-305.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1996). Peacemakers: Teaching students to resolve their own and schoolmates' conflicts. *Focus On Exceptional Children*, 28(6), 1-11.
- Kapçı, G. E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karakuş, M., & Çankaya, İ. H. (2012). Öğretmenlerin maruz kaldıkları psikolojik şiddete ilişkin bir modelin sınanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(42), 225-237.
- Karataş, B. (2005). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinde gözlenen istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerin bunlarla başa çıkma yöntemleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Karlin, M. S., & Berger, R. (1972). *Discipline and the disruptive child, a practical guide for elementary teachers*. USA: Parker Publishing Company.
- Kayıkcı, K. (2009). *Okullarda şiddetin kaynaklarına ilişkin öğretmen, yönetici ve öğrenci görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kepenekci, Y. K., & Çinkır, Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*, 30, 193-204.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma, psikolojik danışman eğitimcileri, uygulamacıları ve eğitimcileri için*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kovacs, M. (1997). Depressive disorders in childhood: an impressionistic landscape. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 287-298.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lohman, B. J., & Jarvis, P. A. (2000). Adolescent stressors, coping strategies, and psychological health studies in the family context. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(1), 15-43.
- Merrett, F., & Wheldall, K. (1984). Classroom behaviour problems which junior primary school teachers find most troublesome? *Educational Studies*, 10(2), 87-92.
- Merrett, F., & Wheldall, K. (1988). Which classroom behaviours do primary school teachers say they find most troublesome? *Educational Review*, 40(1), 13-27.
- Ochoa G. M., Lopez E. E., & Emler N. P. (2007). Adjustment problems in the family and school contexts, attitude towards authority, and violant behavior at school in adolescence. *Adolescence*, 42(168), 779-794.
- O'Donnell, D. A., Roberts, W. C., & Schwab-Stone, M. E. (2011). Community violence exposure and post-traumatic stres reactions among gambian youth: the moderating role of positive school climate. *Soc Psychiat Epidemiol*, 46(1), 59-67.
- Parladır, S. (2009). *Okullarda şiddetin kaynaklarına ilişkin öğretmen, yönetici ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). (1. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Pranjić, N., & Grbović, M. (2011). Common factors related to chronic occupational distress among special education teaching staff in Montenegro. *International Journal of Peace and Development Studies*, 2(4), 110-118.
- Sadık, F. (2002). İlköğretim 1. aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 1-23.
- Sarıtaş, M. (2011). Öğretmen-veli görüşmelerinin yönetimi. M. Şişman ve S. Turan (Ed). *Sınıf yönetimi* içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Shores, R. E., Gunter, P. L., Denny, R. K., & Jack, S. L. (1993). Classroom influences on aggressive and disruptive behaviors of students with emotional and behavioral disorders. *Focus on Exceptional Children*, 26(2), 1-10.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Totan, T. (2007). Okulda zorbalığı önlemede eğitimciler ve ebeveynlere öneriler. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 190-202.
- Türnüklü, A., & Şahin, A. G. İ. (2002). İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 30(30), 283-302.
- Türnüklü, A., Şahin, İ., & Öztürk, N. (2002). İlköğretim okullarında, öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin çatışma çözüm stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 574-594.
- Türnüklü, A., & Şahin, İ. (2004). 13-14 yaş grubu öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinin incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 45-61.
- Wang, M., Selman R., Dishion, T., & Stormshak, E. (2010). A tobit regression analysis of the covariation between middle school students' perceived school climate and behavioral problems. *Journal of Research on Adolescence*, 20(2), 274-286. DOI: 10.1111/j.1532- 7795.2010.00648.x
- Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 567(1), 88-107.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Millî Eğitim*, 192, 43-61.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, B., & Bayrakdar, M. (2006). *Okul-çevre ilişkileri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yüksel, G. (2007). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetimi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Extended Abstract

Whereas the period of adolescence, which has an effect on all developmental areas of the individuals and therefore leaves permanent traces, demonstrates differences, it starts on average around 11 -12 years of age and continues until 16 – 18. Sudden changes experienced by the individual on his/her body first make that person anxious, and distort his/her mental balance. In this period, the person may easily engage in conflict with people around him/her, and demonstrate a tendency of violence. The person may not accept and reject the rules existing in the society. He/she experiences problems of harmony as a result of negative attitudes and behaviors he/she demonstrates. What the individual experiences in the adolescence period are really heavy for him/her and he/she

expects understanding from his/her environment. Groupings in the school environments, peer victimization, rejecting the rules, escaping from the school, starting to use hazardous substances such as tobacco etc., and directing oneself towards criminal organizations could be encountered in the adolescence period. School management and teachers use different solution strategies in the face of problems that the students experience in the adolescence period, however, since a cooperation is needed between the school- parents – teacher for the adolescent to overcome this period, this generally fails to be sufficient. The teachers engage in individual solutions towards the students in adolescence period. Teachers who fail to be sufficient individually may ask support from their colleagues and parents. Students may apply solid discipline rules and impose crime on the students. In order to mitigate the problems created by students in adolescence period in the school environment, the teachers need to know what the strategies are that do not damage the students, and use these strategies effectively.

Objective: In this study, it was aimed at determining the problems experienced by middle school teachers in the students in adolescence period and solution strategies towards these problems.

Method: The data of the research have been collected by using the status study pattern, which is among the qualitative data collection techniques. The study group of the research comprises 43 teachers, of which 20 are women and 23 are men, who are working in public schools affiliated to MEB in 9 middle schools in provincial center of Sivas in the spring period of 2016 – 2017 educational year. The data of the research was collected using the semi-structured interview form. In the analysis of data, frequency analysis and content analysis techniques were used. When looking at age ranges, there are 14 teachers in the 20 to 29 age range, 23 teachers in the 30 to 39 age range and 6 teachers at the age of 40 and over. The distribution of the teachers according to their terms of working; there are 12 teachers working from 1 to 5 years, 10 teachers from 6 to 10 years, 11 teachers from 11 to 15 years, 3 teachers from 16 to 20 years and 4 teachers from 21 years and over.

Findings: The teachers were asked questions that aimed at determining the changes in students in the adolescence period, problems they experience in the class environment, peer victimization conditions and the solution strategies they use, attitudes and behaviors of school management and colleagues towards students in adolescence, impact of school climate on students in adolescence period, approaches of parents towards their children and their supports to teachers, and the impacts of problem experienced by students in adolescence period on teacher psychology. Findings obtained from the teachers, were coded in compliance with the principle of confidentiality, and then were converted into a table format using suitable main themes and sub-themes.

Among the leading adolescence problems which the teachers frequently encounter in students in the school environment are engaging in contradictory behaviors, lack of communication, peer victimization, lack of interest in courses, concern of being accepted, rejecting the teacher authority, and disrespect. It was determined that, in resolving the problem situations which they experience in their students, the teachers use the solution strategies such as interview with the students, behaving authoritatively, preaching, arranging the teaching place, cooperating with other colleagues in the school, the school management and the parents etc. The teachers indicated that the problems they experience with the students in the adolescence period damage them physically and mentally, cause them feel insufficient and lead them to dislike the profession, and experience a continuous conditions of stress. It was determined that they generally

cooperated in solving the problems of managers and teachers in the schools, however that the parents were mostly insensitive towards the problems their children experience and they did not collaborate with the school.

Recommendations: A more comprehensive study could be carried out which reflects the opinions of students in relation what the problems are that are reflected to the school by the students in adolescence period.

A more comprehensive training shall be given to the teachers in relation to the strategies of solution of problems experienced by students in the adolescence period.

The students are needed to be encouraged to participate more in artistic, social and sportive activities in the schools in order to overcome the adolescence period more easily.

It is necessary that students in the adolescence period receive more effective guidance and psychological support services in the solution of problems that students in adolescence period experience.

Professional guidance shall be provided to the teachers in order to help them overcome the negative feelings they experience.